

13. Пате́й-Братасюк М. Г. Антропоцентрична теорія права / Марія Григорівна Пате́й-Братасюк. – К., 2010. – 394 с.
14. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
15. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Чарлза Е. Вінквіста та Віктора Е. Тейлора ; пер. з англ. Віктор Шовкун. – К. : Основи, 2003. – 503 с.
16. Гирц Клиффорд. Идеология как культурная система / Клиффорд Гирц ; пер. Г. Дашевского // Новое литературное обозрение. – № 29. – 1998. – С. 7–38.
17. Дмитрієнко Ю. М. Новітні наукові підходи до вивчення державної ідеології [Електронний ресурс] / Ю. М. Дмитрієнко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Pravo/29381.doc.htm.

Надійшла до редколегії 20.04.2013

КОНОПЕЛЬКО О. В. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ИДЕОЛОГИЧЕСКОЙ ФУНКЦИИ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМЫ

Рассмотрен вопрос о целесообразности признания идеологической функции в системе функций современного государства, обоснованно ее общественную необходимость и социальную роль. Акцентируется внимание на важности переосмысления государственно-центрического подхода к пониманию идеологической функции и восприятия новой антропоцентрической парадигмы, основанной на признании человека высшей социальной ценностью.

Ключевые слова: функция государства; идеология; идеологическая функция государства, идеологическое воздействие, государственно-центрическая и человекоцентрическая идеология.

KONOPELKO O. FEATURES OF THE IDEOLOGICAL FUNCTION OF THE MODERN STATE: FORMING THE PROBLEM

The question of ideological function recognition expediency in the system of modern state functions is observed, its social necessity and social role is proved. The importance of state-centric approach reinterpretation to understanding of the ideological function and perception of new anthropocentric paradigm which is based on the recognition of man as the highest social value is emphasized.

Keywords: function of the state, ideology, ideological function of the state, the ideological influence, state-centric and man-centric ideology.

УДК 351.74

І. В. КРИЦАК,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри державно-правових дисциплін

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства та дізнання

Харківського національного університету внутрішніх справ

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ МОДЕЛЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІЦІЇ ТА ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ НАДАВАННЯ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

З урахуванням вітчизняної та світової практики функціонування органів внутрішніх справ проведено дослідження функції надання послуг населенню та специфічних особливостей її реалізації в Україні. Наведено авторську класифікацію функцій органів внутрішніх справ та надано пропозиції щодо підвищення соціальної ролі і значення функції надання послуг населенню в діяльності органів внутрішніх справ України.

Ключові слова: поліція, міліція, функція надання послуг; моделі поліції, поліцейське обслуговування.

Функціонування поліцейських структур у розвинених країнах світу пов'язується з наданням якісних послуг населенню. Сьогодні держава та її органи, в тому числі органи внутрі-

шніх справ, поступово перетворюються на організацію сервісного спрямування із широким спектром соціальних послуг з огляду на те, що ключовим фактором забезпечення ефективності

їхньої діяльності є ступінь задоволення нею з боку суб'єктів громадянського суспільства. Це викликає необхідність пошуку нових концепцій та моделей поліціювання і водночас зумовлює потребу в дослідженні означеної проблеми з позицій змін, які відбуваються на ринку сервісних послуг.

Проблема функціонування органів внутрішніх справ (далі – ОВС) України в сучасних умовах з урахуванням зміни наукових і практичних цілей діяльності міліції залишається недостатньо вивченою серед вітчизняних та зарубіжних науковців. Детальний розгляд моделей функціонування поліції дає підстави стверджувати, що досить багато вчених наголошують на необхідності впровадження функції надання послуг населенню у діяльність не лише ОВС, але й інших ланок державного апарату. Зі зрозумілих причин переважна більшість із них є представниками науки адміністративного права. Так, у 2001 р. за редакцією І. Б. Коліушка вийшла робота «Адміністративна реформа для людини» [1]. Це одна з найперших праць, де розглядається проблематика надання адміністративних послуг в Україні. Пізніше виходить «Виконавча влада і адміністративне право» за редакцією В. Б. Авер'янова [2], четвертий розділ якої присвячено питанням надання адміністративних послуг. Достатньо вдалими є дослідження В. П. Тимощука «Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України», де розглянуто низку важливих питань, у тому числі питання надання платних адміністративних послуг [3]. Поглиблюючи предмет дослідження, у 2005 р. В. П. Тимошук у співавторстві з А. В. Юрмач публікує роботу «Оцінка якості адміністративних послуг» [4], у якій на основі аналізу міжнародних нормативних документів та закордонних наукових досліджень пропонується схема оцінювання якості надання послуг в різних країнах світу. У 2006 р. організаційно-правові аспекти адміністративних послуг на рівні кандидатської дисертації досліджує Г. О. Писаренко [5], а у 2008 р. О. О. Сосновик розглядає проблему впровадження адміністративних послуг у діяльності ОВС [6]. На важливості соціального обслуговування населення міліцією України наголошують також І. П. Голосніченко, Л. М. Черненко [7] О. С. Проневич [8, с. 604] та М. О. Свірін, на думку якого, зокрема, впровадження такої моделі сприятиме підвищенню рівня довіри до органів внутрішніх справ [9, с. 109].

Дослідження даного питання становить значний теоретичний інтерес і практичну цін-

ність також у зв'язку з інтеграцією України в європейський політичний, економічний та правовий простір, одним із пріоритетних завдань якої є реформування вітчизняної міліції шляхом приведення норм вітчизняного законодавства у відповідність до загальноєвропейських стандартів, безумовно, з урахуванням національно-історичних реалій нашої держави. У багатьох міжнародних документах підкреслюється, що поліція має перетворитися на сервісну службу шляхом розвитку системи послуг для громадян. Варто відзначити, що до кола наукових інтересів багатьох науковців дедалі активніше включається сервісна функція держави, однак цього недостатньо для усвідомлення її дійсного змісту, значення та ролі в суспільному житті.

Основним завданням наукової статті є комплексний аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду функціонування поліції з метою формування авторської позиції щодо класифікації основних напрямів діяльності ОВС, а також обґрунтування доцільності реалізації функції надання послуг населенню в сучасних умовах, визначення її місця і ролі в системі функцій ОВС України.

Якщо говорити про ставлення вітчизняної юридичної науки до вдосконалення функціонування ОВС, то слід констатувати, що це питання поки що знаходиться на стадії обговорення і потребує ретельного опрацювання та залучення всієї наукової спільноти. Перш за все звертає на себе увагу зміна державоцентристської ідеології, яка передбачала примат державних інтересів у діяльності правоохоронних органів, на людиноцентристську, згідно з якою держава повинна «служити» інтересам громадян (тобто діяти на благо людини) – шляхом всебічного забезпечення пріоритету її прав, свобод і законних інтересів у сфері діяльності публічної адміністрації. Це розглядається як своєрідний людиноцентристський поворот вітчизняного право- і державознавства, який, за словами П. М. Рабіновича, приводить до становлення основ загальної теорії прав людини як концептуального ядра загальної теорії права і держави [10, с. 799–800].

Доречно також навести окремі погляди сучасних дослідників громадянського суспільства, які акцентують увагу на його політико-владному потенціалі, на важливості громадських засад формування і функціонування публічної влади в суспільстві [11, с. 9–10], а також на проблемі взаємозалежності владних функцій, усвідомлення якої дозволяє обґрунтувати структуру системи саморегуляції соціального організму країни [11, с. 81].

Вітчизняний учений В. О. Січкара, аналізуючи світові тенденції удосконалення функціонування поліції, виокремлює такі моделі функціонування поліції.

Перша модель, яку автор умовно називає «політик-спостерігач», характеризується політичною підпорядкованістю та корумпованістю поліцейської служби.

Друга модель – «юрист-професіонал» – надає великого значення принципу верховенства права, порядку, а не політичним перевагам. У поліцейському персоналі цінуються не відданість конкретній особі в управлінських структурах, а компетентність, професіоналізм, відповідальність. Поведінка працівника суворо регламентована, а під час оцінювання його діяльності велике значення мають статистичні дані (кількість арештів, штрафів, розкритих злочинів).

Третя модель – «служіння громадськості» – виникла як спроба заповнити в поліції другої моделі прогалини щодо відповідальності за безпеку громадян і суспільства. Органи правопорядку повинні дотримуватися не реактивної, а проактивної позиції, здійснюючи постійну профілактику соціальної напруженості та запобігаючи злочинам шляхом вирішення проблем громадян і реалізації програм самообслуговування у сфері підтримання безпеки.

Четверта модель – «раціоналізована» – передбачає використання методів і способів, вироблених на підставі прагматичного підходу і наукового аналізу. Працівник перетворюється на аналітика, який досліджує світ соціуму і пропонує обґрунтовані рішення проблеми охорони правопорядку і боротьби зі злочинністю [12, с. 45–46].

М. І. Сірий, беручи за основу такий критерій, як організація досудового розслідування злочинів, в історичному аспекті виділяє три моделі організації діяльності поліції європейських країн.

Згідно з англійською моделлю (виникла наприкінці XVII – на початку XVIII ст.) органи розслідування і обвинувачення є відповідальними перед судом. Розпорядження суду в процесі розслідування мають для них обов'язкову силу. Будь-які докази поза приміщенням суду не утворюються, вони процесуально закріплюються виключно в суді. Поліція виступає стороною у справі й не має самостійних владних повноважень щодо обвинуваченої сторони (захисту). У всіх випадках необхідності проведення примусових заходів, заходів з переслідування осіб та вилучення доказів вони зобов'язані отримувати судовий наказ. У цій моделі досудового розслідування поліція здійснює

мінімум паперової роботи, що дає можливість їй діяти швидко та ефективно.

Французька модель (початок XIX ст.). До складу системи органів досудового розслідування у Франції входили: прокуратура, слідчий-суддя та судова поліція. Судова поліція не мала власних повноважень проводити слідчі дії. За ініціативою прокуратури досудове і судове провадження провадив слідчий-суддя, уповноважений виявляти власну ініціативу та активність у пошуку істини й вибору стратегії й тактики проведення слідчих дій.

Німецька модель (друга половина XIX ст.). У Німеччині до системи досудового розслідування входили прокурорсько-поліцейське дізнання та провадження слідчих дій суддею. У цій моделі функцію слідчого судді виконував за одnorазовим призначенням один із суддів місцевого суду (не передбачалося виділення постійно діючого окремого органу – слідчого-судді). За необхідності проведення окремих слідчих дій зазначений суддя міг доручити судді нижчого рівня (дільничному судді) [13, с. 24–25].

Досить важливими і цікавими в даному контексті є висновки О. С. Проневича, який проаналізував досвід налагодження партнерської взаємодії німецької та польської поліції з населенням. Такий підхід передбачає впровадження нової моделі управління поліцією, її переорієнтацію на переважну реалізацію сервісної функції та підвищення культури поліцейської роботи. У підсумку поліція повинна сприйматися громадськістю як соціальний інститут, що приділяє суттєву увагу вирішенню «неполіцейських» проблем. Керівникам місцевих органів поліції особливу увагу слід приділяти впровадженню нових підходів до оцінювання ефективності діяльності поліції, удосконаленню структури організаційних одиниць поліції відповідно до особливостей криміногенної ситуації у територіальній громаді. Загальна спрямованість на вирішення місцевих проблем потребує від персоналу поліції комунікативних вмінь і навичок, високого рівня загальної культури та професійної підготовки, що зумовлює перегляд підходів до професійної підготовки персоналу [8, с. 604]. Ця ідея функціонування поліції є досить цікавою для розроблення механізмів оптимізації діяльності вітчизняної міліції.

М. В. Ходжич слушно наголошує, що поліція за кордоном є одним із найдавніших державних інститутів, роль якого завжди була і залишається надзвичайно важливою як для суспільства в цілому, так і для всіх без винятку політичних режимів [14, с. 29]. Це обумовлено, перш за все, соціально-політичною значущістю

виконуваних нею численних функцій із забезпечення встановленого правопорядку за допомогою заходів безпосереднього примусу.

Слід зазначити, що теоретичні та організаційно-правові моделі функціонування поліції постійно еволюціонують, причому відповідні процеси інтенсифікуються. Проте погляди на її завдання і організацію є неоднаковими та обумовлені як національними особливостями, так і проблемами, що постають на певному етапі перед конкретною країною. Саме ці особливості мали й мають домінуюче значення при виборі кожним народом того або іншого політичного режиму, а отже, організаційно-правових принципів діяльності поліцейських сил [15].

Поряд із тим, в умовах сьогодення серед зарубіжних учених та практиків немає єдиної думки стосовно методик визначення прийнятого рівня правопорушень та ефективності діяльності поліції. Чимало дослідників вважають, що пріоритет під час оцінювання цих складових на загальнодержавному рівні повинні мати парламенти, а на регіональному – представницькі органи управління, які здатні об'єктивно оцінити ситуацію навіть за відсутності відповідної методичної бази, ґрунтуючись на реакції населення. Тут доречно відзначити й те, що на сьогодні у світі не вироблено науково обґрунтованих універсальних методик, за допомогою яких можна було б визначати допустимі рівні правопорушень. Досвід діяльності поліційних органів інших країн свідчить, що попри розбіжності в рівні розвитку, ступені технічної оснащеності, розвиненості правового регулювання, існує низка спільних з вітчизняною міліцією проблем, які потребують свого вирішення [16, с. 120].

Якщо звернутися до вітчизняного досвіду функціонування міліції (поліції), то, зокрема, І. В. Опришко зазначає, що погіршення криміногенної ситуації в Україні після здобуття нею незалежності поставило перед органами внутрішніх справ нові завдання, зумовило необхідність переглянути стратегічні напрями їхньої діяльності, знаходити нові підходи до організації та здійснення охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю, які б відповідали сучасній обстановці й тенденціям її розвитку [17, с. 135]. Водночас О. В. Джафарова наголошує, що під час визначення основних рис реформування міліції треба перш за все виходити з її соціального призначення та вживати всіх необхідних заходів для забезпечення розвитку партнерських відносин з населенням [18, с. 93]. Важливість розвитку парт-

нерства міліції з населенням підкреслюють також автори колективного дослідження «Партнерство та співробітництво міліції з населенням: стан, проблеми, рекомендації» [19]. В. Л. Фільштейн переконаний, що одним із напрямків реформування ОВС є розмежування функцій стратегічного планування та функцій охорони громадського порядку, громадської безпеки та боротьби з правопорушеннями, що можливо реалізувати шляхом визначення функцій та відокремлення організаційної структури МВС України та міліції України [20, с. 109–110]. Разом із тим, В. Г. Пилипчук наголошує на тому, що оскільки поняття «реформування» через його неефективне застосування протягом тривалого часу досить часто сприймається персоналом правоохоронних органів негативно, більш доцільно вести мову не про реформування, а про подальший розвиток вказаних органів, у контексті якого в разі потреби здійснювати реформування необхідних складових чи напрямів діяльності [21, с. 100].

У цьому контексті досить цікавими є міркування російського дослідника А. П. Іпакяна, який наголошує на соціальному змісті цілей реформування органів внутрішніх справ та їхнього досягнення шляхом залучення адекватних організаційно-управлінських засобів і методів, що зумовлює порушення питання про необхідність відповідності правоохоронних функцій своєму об'єктивному змісту і потребам суспільства. Він також зауважує, що «головними орієнтирами реформування органів внутрішніх справ повинні бути зміни у системі управління та організації правоохоронної діяльності, що приводять до реалізації ними свого соціального призначення в демократичній правовій державі» [22, с. 47].

З огляду на соціальне призначення основних напрямів впливу держави та її органів на суспільні відносини доречно також навести розгорнутий перелік функцій органів внутрішніх справ України, до яких Є. Г. Запорожцев відносить наступні:

– функція охорони громадського порядку, яка передбачає виконання адміністративної діяльності та адміністративного примусу. Ця функція складається з таких напрямів діяльності: забезпечення порядку на вулицях та в інших громадських місцях; забезпечення паспортної системи, здійснення нагляду за дотриманням іноземцями та особами без громадянства встановленого для них порядку проживання і пересування в межах держави; забезпечення дозвільної системи; забезпечення безпеки дорожнього руху;

– функція розкриття та розслідування злочинів;

– функція запобігання злочинам, що включає: здійснення загальної профілактики (правова пропаганда, пропаганда безпеки дорожнього руху, пожежної безпеки тощо); діяльність із викриття та усунення умов, які сприяють здійсненню правопорушень; здійснення індивідуально-виховної роботи (профілактичної роботи з особами, які схильні до здійснення правопорушень, нагляд за поведінкою засуджених з відстроченням виконання вироку та умовно-достроково звільнених тощо);

– функція забезпечення державної, громадської та особистої власності громадян (відомча та позавідомча міліцейська охорона об'єктів; забезпечення пожежної безпеки об'єктів);

– функція соціального обслуговування [23, с. 59–60].

Російський науковець С. Е. Корабльов наголошує на тому, що особливе ставлення поліції до населення виявляється з позиції, якої дотримується держава стосовно своїх громадян. У будь-якому цивілізованому суспільстві та державі робота поліції пов'язана з охороною порядку, а також із запобіганням та розкриттям злочинів, так що основна відповідальність за підтримання порядку на підконтрольній їй території покладена на державу. У системі правоохоронних органів поліція вважається основною структурою, що забезпечує безпеку і підтримання правопорядку. Учений також наголошує на необхідності закріплення за російською поліцією трьох основних функцій:

- надання допомоги населенню;
- підтримання громадського порядку;
- запобігання та розслідування злочинів.

Вищевказані функції відповідають концептуальному підходу соціального обслуговування населення з боку поліції [24, с. 149].

Враховуючи підходи до класифікації основних функцій органів внутрішніх справ, що існують у юридичній науці, пропонуємо власний перелік основних напрямів діяльності ОВС України: 1) надання послуг населенню; 2) захист особи, суспільства, держави від злочинних чи інших протиправних посягань; 3) запобігання, припинення, виявлення і розкриття злочинів та адміністративних правопорушень; 4) провадження у справах про адміністративні правопорушення, провадження дізнання у кримінальних справах; 5) оперативно-розшукова діяльність; 6) охорона громадського порядку; 7) забезпечення безпеки дорожнього руху; 8) контроль за дотриманням законодавства України у сфері обігу зброї; 11) державний за-

хист учасників кримінального судочинства та інших передбачених законодавством осіб.

Наведена класифікація функцій органів внутрішніх справ України в цілому відповідає основним напрямам діяльності поліції більшості зарубіжних країн. Разом із тим, окремі напрями діяльності, які реалізує українська міліція, скоректовані відповідно до сучасних умов розвитку суспільства, за якими держава та її органи поступово перетворюються на організацію сервісного спрямування.

Формулюючи власну позицію стосовно місця функції надання послуг населенню у системі основних функцій діяльності органів внутрішніх справ, зазначимо, що сьогодні вона виходить на перший план, оскільки повною мірою стосується всіх напрямів діяльності ОВС. Крім того, досліджувана функція вирізняється своєю оригінальною сутністю – «надання допомоги кожному, хто її потребує», відображаючи таким чином основне призначення поліції (міліції) – «служити кожній людині й захищати її права та законні інтереси».

Аналіз викладеного матеріалу сприяє розширенню знань про діяльність поліції в інших державах, що, власне, і допоможе глибше зрозуміти сутність і проблеми функціонування органів внутрішніх справ в Україні з метою вироблення більш ефективних заходів їхнього вдосконалення. Безумовно, ні в якому разі не можна сліпо запозичувати та використовувати досвід діяльності поліції інших країн у роботі вітчизняної міліції. За таких умов досить важливим є врахування національних особливостей і соціально-економічних умов розвитку нашої держави.

Поза сумнівом, поліція як один із найдавніших державних органів і надалі зберігатиме величезне значення як для суспільства в цілому, так і для кожної людини зокрема. Сучасний розвиток суспільства, різних форм і типів держави сприяє перетворенню поліції із закритої організації на більш відкриту та прозору систему публічної служби. Це обумовлено перш за все соціально-політичною значущістю виконуваних нею функцій, у яких відображається обов'язок служіння своєму народу.

У цілому ми повністю поділяємо думку про те, що зміни, які відбуваються останніми роками в системі та структурі правоохоронних органів України, вимагають усестороннього вивчення зарубіжного досвіду діяльності аналогічних державних інститутів. Використання досвіду стратегічного планування в поліції провідних держав світу може розглядатися як одна з головних складових в комплексі заходів щодо

зміцнення правопорядку в Україні. Ефективне вирішення такого завдання можливе лише на основі науково обґрунтованої концепції, яка передбачала би пріоритетні напрями, найбільш

прийнятні шляхи і способи, а також перспективні соціальні наслідки впровадження зарубіжного досвіду розвинених держав в Україні.

Список використаної літератури

1. Адміністративна реформа для людини : наук.-практич. нарис / за заг. ред. І. Б. Коліушка. – К. : Факт, 2001. – 72 с.
2. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Ін Юре, 2002. – 668 с.
3. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / [авт.-упоряд. В. П. Тимошук]. – К. : Факт, 2003. – 496 с.
4. Тимошук В. П. Оцінка якості адміністративних послуг / В. П. Тимошук, А. В. Юрмач. – К. : Факт, 2005. – 88 с.
5. Писаренко Г. М. Адміністративні послуги в Україні: організаційно-правові аспекти : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Писаренко Ганна Миколаївна. – О., 2006. – 196 с.
6. Сосновик О. О. Діяльність органів внутрішніх справ щодо надання адміністративних послуг: організаційно-правові питання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Сосновик Олександр Олександрович. – Х., 2008. – 216 с.
7. Голосніченко І. П. Публічні послуги, що надаються міліцією, їх класифікація та проблема якості / І. П. Голосніченко, Л. М. Черненко // Наука і правоохорона. – 2008. – № 1. – С. 124–131.
8. Проневич О. С. Німецька та польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні [Електронний ресурс] / О. С. Проневич // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 600–606. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/1procnlr.pdf>.
9. Свірін М. О. Проблеми трансформації міліції в поліцію як напрям демократизації органів внутрішніх справ в умовах реформування системи МВС України / М. О. Свірін // Наука і правоохорона. – 2008. – № 1. – С. 109–115.
10. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ: загальна частина / [Ю. І. Рима-ренко, Є. М. Моїсєєв, В. І. Олефір та ін.]. – К. : КНТ, 2008. – 816 с.
11. Калініченко М. Влада громадянського суспільства / М. Калініченко. – Суми : Унів. кн., 2006. – 175 с.
12. Січкач В. О. Історичний аналіз засад поліцейської діяльності як передумови ефективного забезпечення прав і свобод людини / В. О. Січкач // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2007. – № 3. – С. 40–51.
13. Сірий М. І. Реформи правоохоронних органів у Європі й Україні / М. І. Сірий // Вісник Верховного суду України. – 2006. – № 8. – С. 24–30.
14. Ходжич М. В. Стратегическое планирование в полиции зарубежных стран / М. В. Ходжич // Российский следователь. – 2009. – № 10. – С. 35–38.
15. Губанов А. В. Эволюция теории и практики института полиции в зарубежных странах [Электронный ресурс] / А. В. Губанов. – Режим доступа: <http://www.narcom.ru/law/system/27.html>.
16. Смирнов К. С. Зарубежный опыт организации и функционирования полиции: теоретико-правовой анализ / К. С. Смирнов // Ученые труды Российской академии адвокатуры и нотариата. – 2011. – № 3. – С. 120–128.
17. Опришко І. В. Проблеми реформування органів внутрішніх справ України на сучасному етапі та шляхи їх вирішення / І. В. Опришко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2002. – № 5. – С. 213–220.
18. Джафарова О. В. Правові основи партнерства міліції і населення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Джафарова Олена В'ячеславівна. – Х., 2003. – 205 с.
19. Партнерство та співробітництво міліції з населенням: стан, проблеми, рекомендації / [Ю. О. Свеженцева, А. М. Черноусов, В. О. Болотова та ін.] ; за заг. ред. В. О. Соболева, Ю. О. Свеженцевої. – Х. : Поларт, 2005. – 240 с.
20. Фільштейн В. Л. Відокремлення завдань, функцій і структури органів внутрішніх справ та міліції – один із напрямів реформування ОВС України (на досвіді Міністерства внутрішньої безпеки та Національної поліції держави Ізраїль) / В. Л. Фільштейн // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2008. – № 2. – С. 109–118.
21. Пилипчук В. Г. Історико-правові аспекти реформування правоохоронних органів України (кінець 1990 – початок 2000 років) / В. Г. Пилипчук // Наука і правоохорона. – 2008. – № 1. – С. 95–102.
22. Ипакян А. П. Оценка эффективности деятельности органов внутренних дел в механизме их реформирования / А. П. Ипакян // Труды Академии управления МВД России. – 2007. – № 4. – С. 47–53.
23. Запорожцев Є. Г. Функції системи управління органів внутрішніх справ / Є. Г. Запорожцев // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2000. – № 2. – С. 58–63.
24. Кораблев С. Е. Социально-ориентированная стратегия деятельности полиции как фактор ее профессиональной эффективности / С. Е. Кораблев // Вестник Воронежского института МВД России. – 2013. – № 1. – С. 148–155.

Надійшла до редколегії 20.04.2013

КРИЦАК И. В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ СУЩЕСТВУЮЩИХ МОДЕЛЕЙ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПОЛИЦИИ И ПРОБЛЕМА РЕАЛИЗАЦИИ ФУНКЦИИ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ УСЛУГ НАСЕЛЕНИЮ ОРГАНАМИ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

С учетом отечественной и мировой практики функционирования органов внутренних дел проведено исследование функции предоставления услуг населению и специфических особенностей ее реализации в Украине. Приведена авторская классификация функций органов внутренних дел и сформулированы предложения о повышении социальной роли и значения функции предоставления услуг населению в деятельности органов внутренних дел Украины.

Ключевые слова: полиция, милиция, функция предоставления услуг; модели полиции, полицейское обслуживание.

KRITSAK I. THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF EXISTING MODELS OF POLICE FUNCTIONING AND THE PROBLEM OF PROVIDING SERVICES TO THE POPULATION BY POLICE REALIZATION.

Research of functions on providing services to population and specific features of its implementation in Ukraine is given according to the domestic and global practice of functioning of the internal affairs. Author formulated a classification of Internal Affairs Agencies' functions and proposals about social role and importance of providing services to the population increasing in the police activity in Ukraine are given.

Keywords: police, militia, the function of providing services, police models, police service.

УДК 351/354(51)

Ф. Д. ФІНОЧКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

**УПРАВЛІННЯ В СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ
ТА УЧЕННЯ ПРО ЗАКОНОДАВСТВО**

Розглянуто елементи управління в Стародавньому Китаї. Учення про законодавство репрезентовано доробками таких учених, як Конфуцій, Лао-Цзи, а також Шан Ян. Подано загальну періодизацію історії Стародавнього Китаю відповідно до змін династій, що правили у відповідні історичні періоди.

Ключові слова: стародавній Китай, управління, періодизація, законодавство, землеволодіння.

Письмова історія Китаю, її періодизація будується за традицією відповідно до зміни династій, які приймали одна від іншої верховну владу.

Згідно зі стародавніми історичними текстами епохи Шан-Інь, документованими письмовими свідченнями, археологічними знахідками першим був період правління дому Ся, відомості про які поки що такими знахідками не підтверджені. Після династії Шан до влади прийшла династія Чжоу, і почалася централізація Китаю (XI в. – 256 р. до н. е.). Нетривале правління династії Цинь (221–207 роки до н. е.) централізувало та закріпило китайську державу. На зміну Цинь прийшла династія Хань (206 р. до н. е. – 220 р. н. е.). Дослідники виділяють тільки окремі випадки використання праці рабів у ремісничому виробництві, землеробстві, а також у домашньому господарстві. Розвиток великого землеволодіння призвів до падіння імперії Хань та поклав початок середньовічній китайській імперії. Проте автори «Всесвітньої

історії» за редакцією В. П. Буданової плутано відповідають на питання про спосіб виробництва Стародавнього Китаю, однак визнають, що «попри позірну чи дійсну суперечність між державною і приватною власністю, перша з моменту її виникнення і протягом історії Китаю є домінуючою» [1, с. 182].

Така ситуація в Стародавньому Китаї була типовою. Тут ми ілюструємо деякі дані про періоди китайської історії, котра охоплювала приблизно одне тисячоліття: між XIII та III століть до н. е. Стародавній неміфічний період китайської історії – епоха Іннь. Відомості про неї подають літописи і пісні пізніших часів та дані розкопок – це перш за все написи на панцирах черепах і кістках тварин. Ці написи Г. Масперо [2] датує XII–XI століттями, Го Можо [3] – XIV–XIII століттями до н. е. Влада належала царю – вану. У більш пізніх літописах цар Пань-Ген наказує народу переселятись в іншу область, говорить: «Ви всі є моєю худобою